

- інноваційні технології. – 2013. – № 5 (31).
2. Оверко Н. Розвиток фахової майстерності педагогів професійної школи у системі підвищення кваліфікації // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4.
  3. Синенко С. І. Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / С. І. Синенко. – К., 2002. – 21 с.
  4. Гаргай В. Б. Курсовая модель повышения квалификации учителей на Западе [Электронный ресурс] / В. Б. Гаргай // Сибирский учитель. – 2003. – Выпуск № 6 (30). – Режим доступа: <http://www.sibuch.ru/article.php?no=205>.
  5. Ковальчук В. Професійний розвиток учителів: зарубіжний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/485-profesijnij-rozvitok-uchiteliv-zarubizhnij-dosvid>.

УДК 37.015.3

Маліновська Н.В.
майстер виробничого навчання ДНЗ
«Подільський центр ПТО»

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Останнім часом педагогічна лексика щодо характеристики якості педагогічного працівника збагатилася іншомовною термінологією, новими модифікаціями традиційних понять, серед яких усе більшого значення набуває педагогічний професіоналізм, педагогічна компетентність. У науковій літературі визначається пріоритет компетентності як однієї з головних якостей особистості вчителя поряд із гуманізмом, демократизмом, духовною культурою, організаторським талантом.

Розуміння педагогічної компетентності як стану педагога не може обмежуватися вивченням рівня професійної та психолого-педагогічної готовності вчителя до своєї діяльності та її результатів. Необхідно враховувати, що на ефективність педагогічної діяльності безпосередньо впливають і особистісні якості вчителя. Одним із найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, психологічної компетентності [1].

Метою статті є аналіз змісту поняття «психологічна компетентність» у професійній діяльності педагога.

Унікальність професії педагога полягає у тому, що він створює умови розвитку людини, її освіти, а основу педагогічної освіти складає психологічне знання як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку. У цьому контексті стає очевидною необхідність підвищення психологічної грамотності сучасного педагога. Психологічна компетентність педагога – запорука ефективності навчально-виховного процесу.

У зарубіжній психолого-педагогічній літературі поняття компетентності найчастіше використовується як характеристика кінцевої

мети навчання. Досить самостійною в структурі професійної компетентності є психологічна компетентність. Це комплексний термін, і він не зводиться до ні до педагогічних здібностей, ні до знань вчителя у сфері педагогіки та психології, ні до комплексу особистісних рис. Психологічною компетентністю позначають сукупність визначених якостей особистості, які зумовлюються високим рівнем її психолого-педагогічної підготовленості і забезпечують високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності [2].

Психологічна компетентність – це багатогранна система, компонентами якої є: ціннісно-мотиваційний (мотивація досягнень, мотивація до оволодіння психологічними знаннями, ціннісні орієнтації педагога); рефлексивний (усвідомлення і сприйняття себе суб'єктами навчально-виховного процесу з метою вибору стилю взаємодії, управління, тактики спілкування); організаторський (передбачає організацію професійної діяльності з метою підвищення її ефективності); управлінський (передбачає прийняття рішень у повсякденних і екстремальних умовах професійної діяльності, аналіз та врахування альтернатив, контроль за перебігом діяльності, оцінка діяльності учасників педагогічного процесу); когнітивний (є комплексом професійних знань, а також загальної, соціальної, вікової, педагогічної психології, які необхідні в професійній діяльності педагога); емоційно-вольовий (комплекс знань про афективну сферу суб'єктів педагогічного процесу, уміння застосовувати ці знання у своїй діяльності, уміння керувати своїми власними емоційно-вольовими станами, емпатійність); самоактуалізуючий (включає самоконтроль, саморегуляцію та самовдосконалення особистості педагога). Досягнення вищого рівня психологічної компетентності педагога є передумовою активізації ним процесу учіння суб'єкта навчання, розвитку його навчальної рефлексії і формування позитивних мотивів навчання та здібності до самоосвіти. Проявом психологічної компетентності педагога є педагогічна уява, яка виражається в передбаченні ним наслідків своїх педагогічних дій, у проектуванні особистісного розвитку вихованців.

Суттєвим компонентом структури психологічної компетентності вважають психологічні знання, до яких відносять: диференційно-психологічні знання – знання про особливості засвоєння навчального матеріалу суб'єктами навчання у відповідності з індивідуальними та віковими характеристиками; соціально-психологічні знання – знання про особливості навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності групи чи окремого її члена, про особливості взаєностосунків педагога з групою, про закономірності спілкування; аутопсихологічні знання – знання про позитивні аспекти та недоліки власної діяльності, особливості своєї особистості та її характерні якості.

Доведено, що глибина та різнобічність знань педагогів не завжди корелює з продуктивністю їх діяльності. Досвід педагога сам по собі не зумовлює структурні зміни в педагогічній діяльності, характерні для високого професіоналізму [3]. Як зазначив відомий педагог-теоретик

письменник Симон Соловейчик, «Сила репресивного вчителя – в характері, голосі, злому погляді, у владі. Сила вільного вчителя – в умінні організувати роботу так, що кожному знайдеться справа за його здібностями. Вільний вчитель володіє не дитиною, а справою. Розум, душа і тіло дитини залишаються вільними на найнапруженішому уроці.»

Професійна успішність спеціаліста залежить не тільки від його здібностей, особистісних якостей, мотивацій і цінностей, а й від їх відповідності обраній професії. Одним з найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, його психологічної компетентності. Психологічна компетентність – це інтегрована характеристика рівня професійної підготовленості педагога, яка базується на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях і вироблених комунікативних уміннях, що проявляються у єдності з особистісними якостями.

Отже, соціально-діяльнісний підхід до визначення поняття «психологічна компетентність» дає змогу трактувати її як загалом сталу підструктуру професійно-педагогічної свідомості й самосвідомості особистості педагога, яка складається з комплексу взаємопов'язаних психологічних новоутворень, єдність функціонування якого забезпечує оптимальне здійснення педагогом професійної діяльності [3]. Психологічна компетентність педагога – це узгодженість між його знаннями, практичними уміннями і реальною поведінкою, яку педагог демонструє в процесі педагогічної взаємодії.

Література

1. Алаева Е. П. Мониторинг профессионального становления будущего учителя на основе компетентностного подхода / Е. П. Алаева // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 3. – С. 13-18.
2. Лукьянова М. . Психолого-педагогическая компетентность учителя: Диагностика и развитие / М. И. Лукьянова. – М.: Сфера, 2004. – 144 с.
3. Казаннікова О. В. Психологічна компетентність педагога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf>